

Aanbevelingen voor auteurs/uitgevers schrijfmethoden

“Een goede schrijfmethode zal gebruik maken van de schrijfbewegingen die het kind al maken kan vóór het op school komt. Omdat deze “kinderkrabbels” nog ruw en ongedifferentieerd zijn, zal een methode die krabbels ontwikkelen en daarna zoveel mogelijk gebruiken bij de opbouw van lettervormen.” Ben Engelhart & Chris Brand

“Ik ben tot de conclusie gekomen, dat het voor een kind, dat geestelijk normaal is, welhaast onmogelijk is om de onlogische en aritmische voorbeelden correct na te schrijven... Kijk als grafoloog eens naar de (schrijf)producten van de Nederlandse opgroeiende jeugd. Een zestienjarige zou men een geestelijke ontwikkeling van tien jaar geven. Laat de grafologen, én individueel én als organisaties, hun stem laten horen tegen deze denaturering van het schrift.” Prof. Dr. H.W.J. Wijnholds

“In verschillende landen is het heel normaal, dat een schrijfmethode eerst goedgekeurd wordt door een grafoloog.” Ben Engelhart

Waarom aanbevelingen voor nieuwe schrijfmethoden?

Ons land heeft een rijke, unieke historie op het gebied van schrijfmethoden. Nergens op aarde zijn er zoveel verschenen als in Nederland. Om wat duidelijker te zijn. Tussen 1840 en 1955 zijn er in ons land ongeveer 90 schrijfmethoden verschenen. Gemiddeld zullen er jaarlijks nog twee bij gaan komen!

We mogen ervan uitgaan, dat de auteurs en uitgevers van schrijfmethoden nooit “uit de losse pols” te werk zijn gegaan. De eigen kennis en vaardigheid van de auteur(s), de ervaring in de dagelijkse schoolpraktijk, de zakelijke inbreng van de uitgever; alle zullen een zekere invloed hebben gehad op het nieuwe product.

De vraag is echter in hoeverre bij het ontwikkelen van een nieuwe schrijfmethode rekening is en wordt gehouden met andere factoren, zoals de kinderlijke ontwikkeling, wetenschappelijk onderzoek, en kindergrafologie.

Er zijn in de loop van de tijd meerdere schrijfmethoden geanalyseerd en niet alleen bekeken op hun schrijfbaarheid, ook op hun mogelijke invloed op de persoonlijkheid van kinderen. Er komen aanwijzingen uit voort, die auteurs/uitgevers te denken geven – zij ‘indoctrineren’ de nieuwe generatie kinderen op niet mis te verstane wijze, door hen dagelijks al schrijvend in een bepaald harnas te persen. Zijn zij zich daar wel van bewust? De onderstaande, serieuze informatie zal hopelijk méér betekenen dan verwaarloosbare “Aanbevelingen”!

Aanbevelingen

Handwriting and Character – An introduction to scientific graphology and its applications, Prof. dr. H. W.J. Wijnholds, Pretoria, ca. 1955

Snelheid is veruit de belangrijkste drijfveer. Een echt langzaam schrift bezit nooit een hoog niveau. Vereenvoudigingen zijn natuurlijk, worden door snelheid gedictieerd. Sommige schoolvoorbeelden bevatten lettervormen die hoogst onpraktisch zijn en een aanslag op de goede smaak vormen.

Een sterke impuls van de schrijfbeweging naar rechts betekent, dat de schrijver communicatief is, dat hij van nieuwe contacten houdt (extravert) en in de toekomst leeft.

Een gebruikelijke verhouding van resp. kleine (a), halflange (h, j) en lange (f) letters is 1:2:3. Het is duidelijk dat een hellende schrijfhoek belangrijker is voor een snel dan een langzaam handschrift.

In een snel schrift kan men een schrijfhoek verwachten die minder is dan ongeveer 70 graden. Na snelheid is de verbindingsvorm het belangrijkste schriftkenmerk. Er wordt mee bedoeld: de wijze waarop de letters en de op- en neerhalen binnen het woord zijn verbonden. De halen die de afzonderlijke letters verbinden zijn onopvallende, bijkomende bewegingen, omdat men normaliter met woord- of zinsimpulsen schrijft, niet met letter-impulsen.

Als guirlandes en arcades goed harmoniëren in een handschrift, dan betekent dit, dat de schrijver zichzelf kan beheersen als dit nodig is.

Als het schoolvoorbeeld niet natuurlijk is en de schrijfbewegingen kunnen niet ritmisch worden uitgevoerd, wordt het kind geforceerd tot onnatuurlijk gedrag. Dit is niet alleen een onnatuurlijk gedrag van z'n vingers, maar ook van z'n geest, omdat handschrift in feite hersenschrift is.

Als het blokschrift (script) verbonden is, is er altijd een begin van cursief schrijven. Snelheid vereist een helling naar rechts, terwijl blokschrift rechtop staat.

Het schrijfonderricht op de lagere scholen, Prof. Dr. H.W.J. Wijnholds. In Mededelingen van het College van de Stichting Orde van Practiserende Graphologen, 6^e jaargang, jan.-mei 1957, No. I en II

Ik ben tot de conclusie gekomen, dat het voor een kind, dat geestelijk normaal is, welhaast onmogelijk is om de onlogische en aritmische voorbeelden correct na te schrijven.

Steilschrift is onnatuurlijk en belet de snelheid.

De verbindingen (bij Eerst duidelijk, dan snel van Tazelaar/Matthijssse/Evers, rechtop-versie) zijn veelal zodanig, dat na iedere letter de schrijfbeweging veranderd of onderbroken moet worden.

Door de kinderen tot onnatuurlijke, onharmonische en onlogische bewegingen te dwingen, wordt niet alleen het schrijfvermogen vertraagd, doch de gehele geestelijke ontwikkeling van het kind.

Het belangrijkste is dat de onderwijzers, de inspecteurs en de afdeling Lager Onderwijs van het departement van O.K.&W. niet beseffen dat schrijven een zielkundige uitdrukking van de schrijver is.

De hoofdbeweging moet op en neer zijn in een beweging van het lichaam af, dit is dus normaliter naar rechts. Door deze beweging naar rechts gaat het schrift vanzelf lichtelijk naar rechts overhellen.

Kijk als grafoloog eens naar de (schrijf)producten van de Nederlandse opgroeiende jeugd. Een zestienjarige zou men een geestelijke ontwikkeling van tien jaar geven.

Laat de grafologen, én individueel én als organisaties, hun stem laten horen tegen deze denaturering van het schrift. Laat men het oude schrift (bij ons rond 1930/bij ons De Lo(o)pende Hand van Hoogenboom/ Moerman) in ere herstellen.

Inleiding tot de grafologie, Ben Engelhart, Breda, 1954

Als we de kinderen ertoe dwingen om op een onkinderlijke manier te schrijven, werken we remmend op de vorming van hun handschrift en hun karakter. Het is dus van groot belang dat we kinderen leren schrijven naar een voorbeeld dat aan alle eisen voldoet, die een grafoloog kan stellen. In verschillende landen is het heel normaal, dat een schrijfmethode eerst goedgekeurd wordt door een grafoloog. Als daar in Nederland ook de nodige aandacht aan werd besteed, zouden vele van de (in een regelmatig tempo van ongeveer twee per jaar) verschijnende schrijfmethoden niet uitgegeven worden.

Een methode-schrift moet de volgende kenmerken hebben:

Middelmatig groot, licht rechtshellend, matige dikte-verschillen, matig lengteverschil tussen kleine en grote letters, een gemiddelde graad van verbondenheid, enige volheid.

De grafologie stelt echter nog een andere eis aan het methode-schrift waarmee het kind leert schrijven, een eis die veel dieper ligt dan de eisen omtrent schriftkenmerken. Het moet een schrift zijn van een hoog vorm-niveau. Het is immers duidelijk, dat persoonlijk handschrift zich gaat vormen vanaf het niveau waarop het methode-schrift staat.

Het lage vormniveau van onze tegenwoordige handschriften is voor een gedeelte te wijten aan de gebruikte methoden. Hieruit volgt, dat niet ieder zich zo maar kan wagen aan het vaststellen en het veranderen van lettervormen, om weer met een nieuwe methode voor de dag te kunnen komen.

De didactiek van het schrijven, Ben Engelhart & Chris Brand: Breda, 1955

Een goede schrijfmethode zal gebruik maken van de schrijfbewegingen die het kind al maken kan vóór het op school komt. Omdat deze “kinderkrabbels” nog ruw en ongedifferentieerd zijn, zal ze die ontwikkelen en ze daarna zoveel mogelijk gebruiken bij de opbouw van lettervormen. Hiermee wordt tevens bereikt dat de spieren die bij het schrijven nodig zijn, versterkt worden en gecoördineerd leren werken.

Wat de lettervorm betreft, zal ze al te persoonlijke en al te “geconstrueerde” (en daardoor lelijke) elementen vermijden.

Voor een schrift dat als uitgangspunt voor kinderen moet dienen, is een lichte rechtshelling noodzakelijk.

Grafografisch onderzoek van het kinderhandschrift, C.G. van der Hout & J. Kerkhoff, in *Paedagogische Studiën*, 42^e jaargang, juni 1965

Het indammen van de persoonlijke, spontane, wijze van schrijvend bewegen, zoals dat door het steile blokschrift (hier: Schalij) gebeurt, leidt niet alleen tot remming van de natuurlijke schrijfbeweging (zie de cijfers: meer druk, meer hoeken), maar doet afbreuk aan het resultaat, waarmee het probleem van de rechte regel, de regelafstand en de ruimteverdeling op persoonlijke wijze wordt opgelost. Deze laatste 3 facetten *zijn van zeer groot belang* voor de ontwikkeling van het toekomstige persoonlijke handschrift.

Het schrijfonderwijs dat gericht is op het zo spoedig mogelijk duidelijk schrijven, zal het best gediend worden door een eenvoudige, rechtshellende letter met begin- en eindhalen, die het verbinden van de letters niet alleen vanaf het begin van het leren schrijven mogelijk maken, maar ook stimuleren. Begin- en eindhalen behoren tot het wezen der schrijfletter. Schrijfmethodes, die beginnen met het inslijpen van de schrijfbeweging zelf (door voorbereidende schrijfbewegingsoefeningen/-patronen, DS), hebben een belangrijke voorsprong op andere methodes.

Verslag van een onderzoek naar het verband tussen blokschrift en taalstoornissen, C.G. van der Hout: in *Paedagogische Studiën*, april 1966

Op grond van het wezenlijk verschil tussen de beide methodes, moet aan het lopend verbonden schrift de voorkeur worden gegeven, als uitgangspunt voor het schrijfonderwijs.

Longitudinaal handschrift-onderzoek, C.G. Haenen-van der Hout, in: *Pedagogische Studiën*, 1974 (51).

Misschien is de tijd rijp (1974!! DS) voor een nieuwe schrijfmethode die de nadruk legt op de essentie van iedere letter apart. Dan kan het kind ook worden vrijgelaten om zelf de grootte van zijn schrift te bepalen, evenals de hellingshoek, de breedte, het al of niet uitoefenen van druk en de verbondenheidsgraad. (Tot slot wijst ze kort op Kreatives Erstschreibunterricht van Dr. O. Lockowandt)

Kriebels, krabbels en hanepoten, C.G. Haenen-van der Hout, Baarn, 1976

Criteria voor de keuze van een schrijfmethode, waarvan punt 2 is: Alle lettervormen moeten verbonden *kunnen* worden, dus direct geleerd worden met begin- en eindhaal.

Vormen van leren: psychomotorische aspecten – schrijven, Drs. R.G.J. Meulenbroek & dr. G.P. van Galen, A2300, z.j. (ca. 1987)

Het lijkt beter gedurende de eerste jaren van het schrijfonderwijs een consequent gebruik van een vast-omschreven letterkaart na te streven. In dit verband kunnen vraagtekens gezet worden bij de nog op vele plaatsen in zwang zijnde gewoonte om, ter ondersteuning van het aanvankelijk leesonderwijs, kinderen in de eerste maanden druk- of blokletters te laten schrijven. De motorische programma's voor deze letters worden in het motorische geheugen vastgelegd en concurreren met het zich ontwikkelende cursieve schrift dat in de eerste jaren nog lang niet geautomatiseerd kan worden uitgevoerd.

Voor het aanvankelijk schrijfonderwijs hebben de psychomotorische inzichten deze acht implicaties, waarvan de eerste drie luiden:

1. De lettervormen dienen een halenstructuur te hebben die in principe door ballistische bewegingen kan worden uitgevoerd.
2. De lettervormen dienen adequate haalovergangen te bezitten die geen onnodig moeilijke stuurmomenten vereisen.
3. De lettervormen moeten geen onnodig lang en sterk rondgaande trajecten bevatten waardoor teveel stuurmomenten worden uitgelokt.

Samenvatting

De bovenstaande gegevens worden hierna samengevat in een tiental aanbevelingen:

- * De belangrijkste schriftkenmerken en drijfveren bij schrijven met de hand zijn snelheid en verbindingsvormen.
- * Sluit met voorbereidende schrijfbewegingsoefeningen (-rijen/-patronen) aan bij de natuurlijke motorische ontwikkeling (krabbels) van kinderen.
- * Maak de eerste maanden van het schrijfonderwijs gebruik van een 'letterkaart', met een vast omschreven halenstructuur, in plaats van druk- of blokletters.
- * De lettervormen zijn eenvoudig, praktisch, rechtshellend, en ballistisch wat hun bewegingen betreft; ze zijn niet geconstrueerd, bezitten geen onnodige of moeilijke stuurmomenten, geven blijk van goede smaak.
- * De schrijfbewegingen gaan naar rechts, van het lichaam af, naar buiten, de ander.
- * Elke letter heeft een beginhaal, een vloeiend verloop, en gaat met een eindhaal ritmisch over in de volgende letter, al of niet met een doorgaande of immateriële 'luchtverbinding'.
- * De verbindingen tussen de letters bestaan uit guirlandes (u-vormen) en arcades (n-vormen); als zij in goede harmonie voorkomen, wijst dit op zich kunnen beheersen.
- * Druk-/blokletter-/steilschrift staat rechtop, is statisch, beweegt naar jezelf toe, is losstaand, onnatuurlijk, aritmisch, remt af, belet snelheid (geeft problemen bij recht regelverloop, regelafstand, ruimteverdeling).
- * Lopend schrift helt naar rechts, is dynamisch, beweegt naar ander toe, verbindt, is ritmisch.
- * De voorkeur gaat uit naar een handschrift met de volgende kenmerken: middelgroot, licht rechtshellend, matig verschil in dikte (op-/neerhaal), matig verschil in lengte tussen kleine en lange letters, gemiddelde graad van verbondenheid (3 à 4 letters), enige volheid (lussen i.p.v. stokken).

DS/17.02.16